

AHN TUAN / BANKOS / MIHALIK ENIKŐ / CSEKE ESZTER

ára: 945 forint

2013_03

SR

Woman

CSEKE ESZTER: SZÖGRE AKASZTOTT ELŐÍTÉLETEK

*INTERJÚ AZ ON THE SPOT
EGYIK KÉSZÍTŐJÉVEL*

szöveg: Libor Anita, fotó: Zana Krisztián

Cseke Eszter és S. Takács András sorozata, az On The Spot mesébe illő sikertörténet: két diák legvadabb álmát valósítja meg, a közönség és a szakma pedig egy emberként harap rá az izgalmakra. Az év egyik legforróbb napján sikerült találkozunk Cseke Eszterrel, a világ két távoli pontja között éppen ekkor ejtette útjába egy rövid időre Budapestet. Inspiráló beszélgetésünkben az afrikai gettók, a női kasztráció és a monacói koktélok mellett szóba kerültek az erdélyi gyökerek, a férfi és a női energiák és az európai tunyaság is.

PS – Itthon érzed magad Budapesten két utazás között? Van itt bázisod, amit otthonnak tekintesz?

Most már igen. Gyerekkoromban rengeteget költöztünk, aztán ahogy felnőttem, én is folytattam ezt a családi hagyományt. Folyamatosan új környezetbe, új osztályba, új társaságba kellett beilleszkednem, aminek pozitív hozadéka a munkámat tekintve, hogy könnyebben elfogadom más közösségek szabályait. Az elmúlt években megváltoztak a családi körülményeim, mert meghalt az édesanyám, és egy ideig tényleg azt kérdezgettem magamtól a forgatásokról hazafelé a repülőn, hogy hova a fenébe jövök haza? Az utóbbi egy évben érzem csak azt, hogy biztonságot jelent a haza-

térés. Korábban előfordult, hogy a lakásomat is csak egy újabb hotelszobának éltem meg. De többször

beszéltük már Andrissal, aki az OTS társalkotója, érzelmileg néha stresszesebb az itthon töltött néhány hetet megszervezni a családdal és a barátokkal, mint bárhol a világon egy interjút.

PS – Kötődsz az erdélyi gyökereidhez?

Nagyon meghatározó egyrészt a Ceausescu-rendszer, amiben élni kényszerültünk, másrészt a kisebbségi lét sem fog nyom nélkül elmúlni soha. Nálam jól csapódott le, megtanított küzdeni és jó nagy adag empátiát ültetett el bennem más kisebbségek felé. Nincsenek romantikus érzéseim Erdéllyel kapcsolatban, de mélyen kötődöm a nagyszüleim világához. Nemrég halt meg a nagypapám Kolozsváron 99 évesen, aki az egész családban tartotta a lelket. Jó volt arra gondolni, hogy pislákol még valami láng Erdélyben. Most már ő sincs többé.

PS – A sok költözésből, újrakezdésből több minden következtetett volna: te is először színésznőnek készültél, majd jogásznak tanultál, és végül dokumentumfilmes lettél.

Az utazás volt mindennek az alapja. Nagyon meghatározó volt számomra, hogy nem lehetett elhagyni Romániát. Úgy nőttek fel, hogy arról álmodoztam, be fogom járni a világot. Már diákkoromban átdolgoztam a nyarakat, hogy elmehessek hátizsákkal Délkelet-Ázsiába.

PS – Már akkor is a vörös khmer diktatúra érdekelt?

Nem, de a szoció dolgok már akkor is nagyon vonzottak, arról nem is beszélve, hogy rettenetesen nagy buli hátizsákkal utazni. És lehet úgy is csinálni, hogy két hétig iszol a tengerparti hostelben, és úgy is, hogy belemész a helyi élet sűrűjébe. Ekkoriban jött az életembe a Színház- és Filmművészeti Egyetem és a dokumentumfilmkészítés. Amikor először kamerát fogtam a kezembe, hogy megkérdezzek egy embert az ő személyes történetéről, akkor teljesen egyértelműen éreztem, hogy ez az én utam. Az egyetemen nagyon sokat tanultam a televíziózásról és a dokumentumfilmzésről, Vitray Tamástól és Fekete Ibolyától, valamint részt vettem az Arte rendezői kurzusán is. Itt készült el az első komolyabb munkám, a Fata Morgana.

PS – Hogyan működik a gyakorlatban ez a kétszemélyes stáb?

Andris és köztem erős kreatív kapcsolat van, remekül kiegészítjük egymást. Állandóan mozgásban vagyunk, forgatunk, szerkesztünk, ötletelünk, tervezünk. De bármennyire is izgalmasnak tűnik a mi munkánk kívülről, nekünk is vannak hétköznapiaink, amik ügyintézésrel telnek, csak éppen adott esetben Entebbében. Nagyon sokféle kémia van két ember között: a férfi-női vonalon túl ott van még az alkotótárs, a bajtárs, az útitárs része. Teljesen másként működik egy kapcsolat, ha hosszú időre össze vagy zárva és ki vagy szolgáltatva egy idegen kultúrában. Több ismerősömnek ment tönkre barátsága egy-egy utazás alatt. Andrissal egy osztályba jártunk az egyetemen, és ha jól emlékszem, már az első év végén közös produkción törtük a fejünket. Izgalmas volt, hogy egy ambiciózus és tehetséges emberrel egyszer csak rezonálni kezdünk, megosztjuk egymással az örült-

On The Spot és Gáza

Először S. Takács András Junior Prima Primissima díjának köszönhetően jutottak el Gázába, és iskolai tanulmányaik mellett szinte hobbiból készítették egyórák dokumentumfilmjét az élményeikből, amit látván a Spektrum egy egész évadot rendelt tőlük.

Így született meg az On The Spot, amelynek első epizódja tehát Gázában játszódott, majd évekkel később ismét visszatértek a helyszínre. Második gázai tartózkodásuk során a kapcsolattartójuk lánya megbesült, és az elzárt Gázai övezetből kellett kimenekíteni őt, hogy megfelelő orvosi ellátást kapjon - erről készült a díjnyertes dokumentumfilm, amellyel idén elnyerték Monte Carlóban a legjobb dokumentumfilm díját.

ségnek hangzó ötleteinket, aztán álmodozás helyett kamerát ragadunk, és megpróbáljuk megvalósítani őket. Összegyűrtük a legjobb tulajdonságainkat és az álmainkat. Így született az On The Spot, ami egy hibrid formátum, hiszen vannak televíziós elemei, de mégis minden epizód egy-egy önálló dokumentumfilm. Aztán az évek során produkciós csapat lettünk fordítókkal, szerkesztőkkel, Pap Levente vágóval és Gál Krisztián line-producerelemmel, aki fontos támaszunk, itthon és külföldön egyaránt.

PS – Tudnád csinálni az On The Spotot Andris nélkül is? El tudnál menni ezekre a helyekre egyedül nőként is?

Persze, de meg sem fordul a fejemben. Szerencsétlenség bárhol történhet az emberrel, itthon is és terepen is, függetlenül attól, hogy férfi vagy nő az illető. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a munkánk során több rizikót vállalunk, mint egy átlagember, és nekem nőként job-

ban oda kell figyelnem arra, hogy az adott kultúra játékszabályait amennyire csak lehet, tiszteletben tartsam. Szomáliába nem mennék el egyedül, de Andris sem, és még ketten is nagyon gondolkodunk rajta. Nemcsak biztonsági szempontból hasznos, hogy ketten vagyunk, hanem azért is, mert a női és férfi energiákat egyaránt lehet használni. Meglepő módon néha csak a női energia működik olyankor, amikor mindenki azt mondaná, hogy ez nem egy csajnak való hely. Életem legkeményebb élménye volt, amikor Dél-Afrikában beköltöztem egy fekete gettóba, egy férfiorientált világba, macsó férfiak közé, akik min-

den létező konfliktust késsel oldanak meg. Andrist ellenfélnek tekintették volna, engem viszont egy érdekes fehér csajnak, aki nem fogja őket átcseszni, mert megígérte. A srácok megkedveltek, vigyáztak rám, befogadtak, megosztották velem az élettörténetüket, és van, akivel azóta is tartjuk a kapcsolatot. Biztonságban éreztem magam Johannesburg egyik hírhedt gettójában, miközben ott történik a legtöbb nemi erőszak. Persze ez teljesen máshogy alakulhatott volna, ha csak úgy bemegyek az utcáról - keresnünk kellett egy fiút, aki közülük való volt ugyan, de tanulni kezdett. Sikerült kiugrania a nyomorból, de a gyerekkori spanjai, testvérei még a gettóban laktak.

PS – Őt hogyan találtad?

Keresgeltünk fixereket Dél-Afrikában, akik kapcsolattartók, tolmácsok és segítők is. Szerencsénk volt.

PS – De ez hogyan történik a gyakorlatban? Beütöd a keresőbe, hogy fixer, Dél-Afrika?

Például. Vagy megkérdezel más újságírókat, akik már jártak ott. Olvasol egy cikket a Financial Timesban, és írsz a szerzőnek. És előfordul, hogy az interneten találsz meg a fixeredet. Néha nem működik a dolog, nem jöttök ki, és egy forgatás után megszakad a kapcsolat, és van olyan, hogy barátság szövődik, mint az etióp kapcsolattartónk vagy a gázai fixerünk esetében.

PS – De miért adja meg neked a kontaktot a Financial Times? Hogyan nem azt mondja, hogy ez az én sztorim, az én kapcsolatom, keress szépen magadnak egy sajátot.

Mi nem külpolitikai tudósítók vagyunk, hanem dokumentumfilmesek, akik nem a forró témákra vetődnek, így természetes, hogy

„Életem legkeményebb élménye volt, amikor Dél-Afrikában beköltöztem egy fekete gettóba.”

segítünk egymásnak, hiszen mást hozunk ki egy-egy történetből. Több hétig vagyunk a helyszínen, ami egy klasszikus dokumentumfilmhez néha kevés, de a tévés műfajban nagyon soknak számít. Az első önálló filmem Libanonban forgott, Szlankó Bálint újságíró akkoriban volt tudósító Bejrútban. Sokat segített nekem, egy no-name főiskolásnak.

PS – Elég meseszerű történet az is, hogy no-name főiskolások munkájára azonnal lecsapott a Spektrum Televízió. Hogyan történt a dolog?

Az nem volt meseszerű, amikor más csatornák viszont azt mondták: „Köszönjük, nem!” Hiába volt kapcsolatunk a tanárainkon keresztül a Magyar Televízióban és a TV2-ben is, nem jártunk sikerrel. A Spektrumnál viszont nem ismertünk senkit, csak leadtuk a portán a filmünket. Nehéz fába vágtuk a fejszénket az első témával, mert arra vállalkoztunk, hogy a híradásokból unalomig tudósított Gázai övezetet egy teljesen más szemszögből mutassuk be. A Spektrumnál éppen saját gyártású sorozatot terveztek, de nem volt konkrét elképzelésük. Hatalmas szerencsénk volt, annyira tetszett nekik a gázai epizód, hogy behívott minket a programigazgató, és azt kérte, csináljunk még tíz ilyen filmet.

PS – Idén tavasszal a legjobb dokumentumfilm díját nyertétek el Monte Carlóban, ahol a szakmai elismerésen túl találkoztatok Albert herceggel is. Hogyan éltétek meg ezt a felhajtást?

Abszolút váratlanul ért minket, hiszen jelölve volt a nemzetközi szakma krémje, ezért eszünkbe sem jutott, hogy nyerhetünk a BBC, a CBS vagy az Al Jazeera mezőnyében. De örültünk, hogy ott lehetünk a Riviérán, gondoltuk, majd strandolunk egy jót, kóktélozunk Albert herceggel és találkozunk általunk nagyra tartott kollégákkal. A vörös szőnyegek világában természetesen nem mozogtunk otthonosan, néha kifejezetten kellemetlennek tűnt, hogy minden szabályokra épül, semmi sem spontán. Ráadásul készülni sem nagyon tudtunk, négy nappal előtte érkezünk haza Kubából, úgyhogy annyi időm volt, hogy Sármán Nóri segítségével egyáltalán szert tegyek

egy alkalomhoz illő ruhára! Nóri éppen négy esküvővel volt elhazavva, de bevállalta, hogy egy éjszaka alatt kreál nekem egy álomszép öltözetet. (Sármán Nóra a PS magazin tavaszi számának címlapsztoriájában mesélt nekünk a tervezés ünnepeiről - szerk.) A legjobb pillanat az volt, amikor felhívtuk a főszereplőnket Gázában. Sami élete legborzalmasabb élményét - a kislánya kezéért folytatott kálváriáját - osztotta meg velünk, és lett belőle egy olyan film, amire a nemzetközi zsűri azt mondta, hogy ez a legjobb. Nagyon örült a díjnak, de azóta sem nézte meg a filmet, mert még nem szeretné újraélni az eseményeket.

PS – Egy interjúban használtál egy kifejezést: európai tunyaság. Szerinted Európában tényleg túl vagyunk a történelmünkön, csak rajtunk kívül történnek már az érdekes dolgok?

Sok izgalmas dolog történik Európában is, de a szociális együttélésünk, a halállal, a születéssel, a családdal való kapcsolatunk már kicsit elide-

„Ha én híradós műsorvezető lennék, akkor 45 éves koromra már biztosan levennének a képernyőről. Külföldön éppen ellenkezőleg történik: akkor érik bele valaki a televíziózásba, akkor hiteles és néz ki úgy, mint akinek van mondanivalója a világról.

genedett, rutinszerű. Emberi történelesekben igazibb reakciókkal, csillogóbb szemekkel lehet találkozni Európán kívül, noha nem szeretnék egész kontinenseket összefoglalni egy mondatban. De mégis: tudnak együtt élni, mosolyogni, krízishelyzetre reagálni. Ugyanakkor nem állítom, hogy nem lehetne OTS évadokat forgatni Európában. Vagy éppen Magyarországon. Mialatt itt beszélgetünk, és egyik jégbe hűtött italt rendeljük a másik után, Ózdon a kutakból nem jön víz. És nagyon remélem, hogy a kollégák kamerái ott vannak, és megfelelő módon dolgozzák fel az eseményeket. Simán lehet, hogy idővel mi is fogunk itthon dolgozni, de egyelőre nem ez a mi terepünk. Rengetegen foglalkoznak a magyar eseményekkel, mi az országhatáron kívül keressük a történeteket, ami ráadásul hatalmas kihívás. A magyar híradások nézettsége zuhan, amikor a külföldi hírekhez érkeznek, és pont ezért egy csomó történet el sem jut hozzánk. Ezért nem állt velünk

szóba egyik nagy televízió sem az elején, mert el sem tudták képzelni, hogy feliratos dokumentumfilmeket lehet vetíteni ebben az országban, úgy, hogy meg is nézzék az emberek. Szerencsére tévedtek.

PS – Mennyire tartjátok a kapcsolatot a korábbi adások szereplőivel?

Változó. Van, ahol nincs semmi kapcsolat, mert nem is lehetne. Másokkal emailezünk, van, akivel telefonálunk, de az is előfordul, hogy meghívást kapunk egy korábbi szereplőnk esküvőjére. Az etióp kislány, akinek a születésénél ott voltunk és rólam kapta a nevét, ma már két éves. Mi tettünk egy ígéretet, hogy finanszí-

rozni fogjuk a tanulmányait, az apukája pedig megígérte, hogy Esther lesz az Erbore törzs első női tagja, aki iskolába járhat. Az ő sorsát követjük, a fixerünk volt náluk látogatóban, és mesélte, hogy Estherke jó húsban van és épp gurgulázva kacarászott egy tehénbőrön a kunyhó előtt.

PS – Téged megváltoztatott ezzel a sok kultúrával való találkozás? Más lettél tőle?

Az Erbore törzsben óriási szégyen a fájdalom kimutatása. Vajúdás közben a dúla erősen betapasztotta Esther anyukájának a száját, hogy ne tudjon sikítani, így segített neki, és óvta meg a szégyentől. Számomra félelmetes volt, de nem ítélezhettem. A mi kultúránkban a női körülmelés tabunak számít, az Erbore barátnőm viszont alig várja, hogy végre teljes jogú női tagja legyen a törzsnek, és csöppet sem tart a fájdalomtól. És konkrétan kiröhögött, amiért nem tudok egy kétméteres durunggal kapálni. Ahogyan Mauritániában is azt hitték, hogy azért kérdezgetem a hízlaló táborban a kövér nőket a hízlalás folyamatáról, mert féltékeny vagyok rájuk, és sajnálkozva néztek rám, amiért én hozzájuk képest gebe, tehát iszonyatosan ronda vagyok. Ha bármihez is ragaszkodsz, amit korábban gondoltál valakiről, valamiről, egy országról, egy vallásról, egy ételről, akkor maximum turistaként fogsz tudni működni abban a kultúrában. Biztos, hogy lazább a világképem, mert szögre kellett akasztanom az előítéleteimet.

PS – Szerinted még hány évig csináljátok az OTS-t?

Magyarországon dűl a fiatalságnácizmus, főleg a televíziózásban. Ha én híradós műsorvezető lennék, akkor 45 éves koromra már biztosan levennének a képernyőről. Külföldön éppen ellenkezőleg történik: akkor érik bele valaki a televíziózásba, akkor hiteles és néz ki úgy, mint akinek van mondanivalója a világról. Szerencsére dokumentumfilmeket rondán és öregén is csinálhatok majd, csak egy dologra kell vigyáznom: hogy ki ne égjek.

Smink: Kökény Judit (Have)
Haj: Barsi Balázs (Saco)
Kabát: Földi Petra